

110. Verior intel- ligentia. Chryso- st. Leon. Cyrill. Theophyl. Maldon. Barrad. Burgensis. Cornel. Rom. 10. Ioan. 6. Ioan. 17. Rom. 11. Galat. 3.

Septimò, & plenissimè intelliguntur omnes homines huius mundi, non solum Iudæi, sed etiam Gentiles, vt docent D. Chrysofomus, Leon. N. D. Cyrillus, Theophylact. & communiter recentiores. Maldonatus, Barradas, Lucas Burgens. Cornelius, & alij, vt dixi in Expositione. Omnibus enim mandauit prædicare suum Euangelium. Prædicare Euangelium omni creature. Marc. 16. Pro omnibus enim mortuus est, pro omnibusque sufficienter satisfecit, eosque à iugo dæmonis liberauit, si verò non omnes saluantur ex eo est, quia non omnes obediunt Euangelio. Roman. 10. n. 16. Illud autem. Omnia, id est, omnes, vt habent Codices Græci, Syriacus, D. Chrysof. Ammonius, & alij; deinde, omnis, phrasis est Scripturæ idem significans, ac omnes. Ioann. 6. n. 37. Omne quod dat mihi pater ad me veniet. Ioan. 17. num. 2. Vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Rom. 11. num. 32. Conclufit Deus omnia in incredulitate. Ad Galat. 3. num. 22. Conclufit Scriptura omnia sub peccato. In quibus locis omne, seu omnia, id est omnes. Et hic sensus maximè coheret dictis de grano frumenti, ac conuersione gentium, & immediatè antea dixerat Dominus. Nunc iudicium est mundi. Vbi per mundum homines intelligit, qui liberandi erant à iugo dæmonis, qui eiciendus erat foras, vt ibi explicari, inde consequutus erat, vt ad se omnes tra- heret.

111. Habac. 3. Chaldaeus. A cruce om- nis splendor, & fulgor.

In cruce positus Dominus Iesus tanquam verus Sol valde conspicuus omnibus gentibus apparuit, cuius radiis omnium corda illuminata, ac inflama- mata sunt. Ait Habacuc. 3. n. 4. Splendor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius. Chaldaeus transfert. Splendor gloria eius, sicut splendor primogenitus apparuit, & scintilla à quadriga gloria eius prodierunt, ibi patefecit maiestatem suam. Ibi nempe in cruce, splendor eius vt primogenitus, primo exoriens irradiauit, tanta enim lux eius in cruce refulsit, vt illius splendor videretur veluti primogenitus, ac primo ex- oriens super vniuersa cætera opera, & scintilla à quadriga gloria eius prodierunt. Et scintilla à qua- driga gloria eius, seu ab efficacia, ac vi potentia, & amoris eius prodierunt, vt omnia corda inflama- rent. ibi patefecit maiestatem suam. Ibi in cruce nempe excellens eius maiestas innotuit, ac de- clarata est. D. Hieronymus: Splendor eius, ait, quasi sol iustitia clara luce radiauit, & cornua in manibus eius vexilla, trophæa crucis. Ac si diceret ex crucis trophæo, sol iustitiæ valde conspicuus illuxit. Et cornua in manibus eius vexilla, trophæa crucis.

112. Ioan. 14. Matth. 10. Excellentis- sima opera per crucem.

Vis scire quam efficax, ac præpotens sit hoc diuinum vexillum crucis? perpende. In vltima cœna ait Christus suis discipulis. Qui credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado. Ioan. 14. num. 12. Amplam potestatem faciendi miracula, dedit Christus Dominus suis discipulis, quando eos ad prædicandum Euangelium mandauit. In- firmos curate, mortuos suscite, leprofos mundate, demones eijcite. Matth. 10. n. 8. Cur ergo ipso Do- mino præsentem non datur eis facultas, vt maiora opera faciant, quam ipse facit? sed hæc ordinat fieri post eius absentiam. Et rationem assignat: Quia ego ad Patrem vado. Per crucem nempe, vt est communis intelligentia Patrum, quam & suis relinquebat. In tantum voluit Christus Dominus suam crucem sublimare, & exaltare, sicque eius

virtutem, ac gloriam cunctis manifestare, vt or- dinauerit, quod ipsa sacratissima cruce discipuli eius maiora signa, ac miracula facerent, quam ipso in hoc sæculo naturaliter præsentem illi facie- bant, ac edebant. D. Chrysofomus de Adoratio- ne Crucis. Arripite, ait, crucis arma, & perficite talia: his etiam maiora pollicitus est his verbis. Ope- ra, quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora, quia ad Patrem vado.

Chrysof.

Ioan. 12. n. 34. Respondit ei turba: nos audiuius ex lege, quia Christus manet in æter- num: & quomodo tu di- cis, oportet exaltari filiū hominis? Qui est iste fi- lius hominis?

Num. 35. Dixit autem eis Iesus: Ad- huc modicum lumen in vobis est. Ambulate, dum lucem habetis, vt non vos tenebræ comprehen- dant: Et qui ambulat in tenebris, nescit quò va- dat.

Num. 36. Dum lucem habetis, cre- dite in lucem, vt filij lu- cis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abscon- dit se ab eis.

VERSIONES.

Syriac. n. 34. Nos audiuius ex lege, Meschicho in æternum permanurum: quomo- do dicis fore, vt tollatur filius hominis?

Marin. Victor. Quod oportet altificare fi- lium hominis.

Syriac. n. 35. Modicum ad tempus lux vobiscum est: ambulate dum lucem habetis: ne tenebræ vos deprehen- dant.

Arabicus. Tempore modico lumen vobiscum est, ambulate ergo in lumine, dum per- durat vobis lumen: qui ambulat in tenebris non comprehendit, quò ver- tatur.

Vatablus. Adhuc breui tempore lu- men vobiscum est.

S. Epiphani. Ambulate, dum diem habe- tis, ne vos dies illa in te- nebris occupet.

Mar. Viet. n. 36. Quandiu perdurat vobis lumen, credite in lumen, vt filij luminis efficiamini.

Arias. Vt filij lucis fiat. Syriacus.

Syriacus. Hæc locutus est Iesus, & occultauit se ab eis. Vatablus. Et digressus abscondit se ab eis

Chrysof. Theophyl. Euthym. Chrysof. Theophyl. Euthym. Ita D. Chrysofomus, Theophylactus, Euthymius, & est sensus. Adhuc modicum vobiscum sum: breui tempore vobiscum ero, paucis diebus, ego lux & lumen mundi vobiscum manebo. Ambulate, id est, credite in me, dum lucem habetis, dum me lucem mundi præsentem habetis. Vt non vos tenebra errorum, ac peccatorum: Comprehen- dant, occupent, ac teneant. Nam qui ambulat in tenebris peccatorum, nescit quò vadat, errat enim, ac præcipitatur; vt exponit Euthymius.

EXPOSITIO VI.

113. RESPONDIT ei turba. Quidam ex astantibus omnium nomine. Nos audiuius ex lege. Intellexerunt Iudæi, quod Christus de morte sua in cruce loqueretur, quam per exalta- tionem à terra significabat. Et valde mirum; nam cum manifestè de sua morte ageret cum suis disci- pulis. Ipsi nihil horum intellexerunt, vt scribit Lu- cas. cap. 18. Et cum de ea hic obscure tractaret. Si exaltatus fuero. Iudæi intelligunt, quod dubium expendi supra cap. 37. q. 4. Nam, vt ait D. Augu- stinus tract. 52. Intellexerunt Iudæi eum hoc dixisse quod ipsi facere cogitabant, nec verborum obscurita- tem eis aperuit insusa sapientia, sed stimolata con- scientia. Et dicunt: Nos audiuius ex lege. Lex dicitur testamentum vetus, in quo multis in lo- cis testatur Christum in æternum mansurum.

Luc. 18.

August.

Pfal. 71. Pfal. 109. Pfal. 88. Iai. 9. Ezech. 37. Daniel. 9. Mich. 5. Iai. 53. Pfal. 21. Daniel 9. Ierem. 11.

Pfal. 71. n. 5. Et permanebit cum sole, & ante Lunam in generatione, & generationem. Et Pfal. 109. n. 4. Pfal. 88. n. 30. & 38. Iai. 9. num. 7. & 40. n. 8. Ezech. 37. n. 25. Daniel. 9. n. 26. Mich. 5. num. 2. Hæc tamen Scripturæ loca, ac alia loquuntur de regno Chri- sti glorioso, post eius resurrectionem, ac ascen- sionem. Christum autem ante hoc regnum mori- turum tota Scriptura clamat, ac proteclatur. Ape- rite Iſaias cap. 53. Dauid Pfal. 21. n. 12. & 17. Dan. 9. n. 26. Ierem. 11. n. 19.

114.

Maldonat.

Iansen.

Theophyl. Barrad. Escobar.

Oportet exaltari filium hominis. Christus non dixit, oportet exaltari, sed tantum. Si exaltatus fuero à terra. Vnde ergo turba deduxit verbum oportet? Maldonatus eorum sequitur coniectu- ram, qui afferunt, quod postquam Christus dixit hæc verba. Ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum, addidit: exaltari oportet fi- lium hominis, sicut Moyses exaltauit serpentem. Et hanc sententiam tradit Iansenius. Simpliciter ta- men mihi dicendum videtur, turbam collegisse illud, oportet, ex verbis Christi. Si exaltatus fue- ro à terra, omnia traham ad me ipsum. Inuoluitur ibi illa particula, oportet; ac si diceretur, oportet exaltari filium hominis, vt omnia trahat ad se, & hoc dicunt, vt magis oppugnent ipsum non esse Christum, cum non sit mansurus in æternum. Ita Theophylact. Barradas, P. Escobar. Quis est iste filius hominis? Bene intelligebant, quod Christus de se loquebatur, nam multoties audierant eum se filium hominis dici, fingunt tamen se non in- telligere, vt ipse clarius de sua exaltatione loque- retur, vt eum valeant arguere.

115.

Cyrill. August. Beda. Rupertus. Lyran. D. Thom.

Dixit ergo eis Iesus. Non respondet Dominus ad eorum obiectiones, quia vt ait N. Cyrillus, eos indignos responso sciebat, ad fidem tamen sim- plicem turbam exhortatur. Adhuc modicum lumen in vobis est. Duplex est interpretatio. Omnes Latini modicum referunt ad lumen. Sic D. August. Beda, Rupertus, Lyranus, D. Thomas, ac si dicat Christus, parum luminis, ac intelligentiæ habe- tis, siquidem Messiam æternum esse creditis, & tamen non intelligitis in cruce esse exaltandum, ac moriendum iuxta Scripturas. Secunda interpre- tatio est Græcorum. Et modicum referunt ad tem- pus; vt si dicatur; modico tempore, breui tem- Syluestra in Euang. Tom. I V.

116. Dum lucem habetis, me nempe præsentem, lu- centem, ac docentem vos necessaria ad salutem. credite. In me lucem mundi, vt sermones meos audiat, ac præcepta adimpleatis: Vt filij lucis sitis, vt lucis meæ efficiamini participes, vt illu- minati, lumine fidei, charitatis, ac gratiæ ful- geatis. Postquam hæc loquutus est Iesus, abiit, & abscondit se ab eis: quia præuidebat eorum cogitationes quod vellent eum capere ante præfinitum tempus à Patre, vt docent D. Chrysofomus, Theophylactus, & alij. D. Augustin. ab eis. Non ab eis, qui credere, & diligere cœperant; non ab eis, qui cum ramis palmarum, & laudibus obuiam venerant: sed ab eis, qui videbant, & inuidebant, quia nec videbant, sed in lapidem illum cecitate of- fendebant.

CAP. XLIII.

Parabola Vineæ.

Matth. 21. n. 33. Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrin, & loca- uit eam agricolis, & pere- grè profectus est.

Num. 34. Cum autem tempus fru- ctuum appropinquasset, misit seruos suos ad agri- colas, vt acciperent fru- ctus eius.

VERSIONES.

Syriacus n. 33. Fuit vir quidam dominus domus, qui plantauit vineam, & vnde quaque obuallauit eam maceria, & extruxit in ea turrin. Et sepem circumposuit ei.

D. Chrysof. homil. 69. Et tradidit eam agricolis.

Euthymius. Legauit seruos suos ad agri- colas.

Arias n. 34. Vt caperent fructus eius.

Vatablus. Vt ad se mitterent de fru- ctibus vineæ suæ.

